

דבר העורכת

עריכה של כתב־עת מדעי הינה משימה מאתגרת, במיוחד כשזו באה אחרי עבודת עריכה מסורה ומעשירה של קודמי בתפקיד פרופ' ליאון שלף. ליאון שלף, בשיתוף עם חברי המערכת הראשונה, הניח יסודות למפעל מדעי חשוב ממדרגה ראשונה, הפותח שערים רחבים לפני קהיליית החוקרים והמתעניינים בסוציולוגיה ובאנתרופולוגיה. תוך זמן קצר נהפך כתב־העת לכמה מרכזות בעלת מוניטין ויוקרה אקדמיים בקרב קהילות של חוקרים, מורים, סטודנטים, מקבלי החלטות ואנשי מעשה ועניין העוסקים בשאלות חברתיות בישראל.

בחברה הישראלית, שבה שאלות הביטחון, הגבולות והיחסים עם השכנים נהפכו לשאלות־המפתח, שאלות חברתיות נדחקות מסדר־היום הפוליטי והחברתי. לכן, כתב־עת סוציולוגי המבקש להעמיק את הבנתנו בתהליכים המקומיים ולהאיר היבטים שונים הנוגעים במרקם החברתי של החיים בישראל ממלא לא רק יעד אקדמי, אלא גם יעד חברתי ממדרגה ראשונה. כדבריו של פרופ' שלף בגיליון הראשון: "האקדמיה הישראלית, שפניה מופנים לרוב כלפי חוץ, חייבת לזכור שיש לה מחויבות גם כלפי פנים, כלפי החברה בישראל וטיפוח תרבותה." מלוא הברכה וההוקרה לפרופ' שלף, העורך הראשון וסולל הדרך. אני מבקשת בהזדמנות זו להודות מקרב־לב לחברי המערכת שפרשו: ניסן רובין ואווה אילון. תודות לחברים שניאותו להמשיך בתפקידם: חנה איילון, תמר אלי־אור, דבורה ברנשטיין, נח לוי־אפשטיין, רונן שמיר ויהודה שנהב. ברכות לחברים החדשים: ניצה ברקוביץ, דפנה יורעאלי ונדים רוחאנא. עם חילופי העורכים סיימה טלי קריסטל את עבודתה כמרכזת המערכת, ואני מודה לה על עבודתה המסורה. תודות לשתי רכזות המערכת הנוכחיות: שירלי האזור ועדי אפרת. אני מקווה שבעבודה משותפת שלהן, של חברי המערכת, של כותבי המאמרים ושל השופטים־המעריכים נצליח להמשיך ולבסס מפעל חשוב זה, ולהופכו לכמה תוססת המשתתפת בעיצוב סדר־היום המחקרי והחברתי בישראל.

פטר ברגר, בספרו הזמנה לפגישה עם הסוציולוגיה, כתב ש"קסמה של הסוציולוגיה נעוץ בעובדה, שהפרספקטיבה שלה מאלצת אותנו לראות באור חדש את אותו עולם שבו עשינו כל חיינו".¹ ככזו, הסוציולוגיה עוסקת בתמורה מתמדת של תודעה. ההארה של צדדים חדשים ובלתי־ידועים של הקיום האנושי־החברתי אינה רק הריגוש המתלווה לממצא מדעי, אלא גם הצידוק ההומניסטי של הסוציולוגיה כמדע וכתודעה. שוב, אם להסתמך על פטר ברגר: "הפרספקטיבה הסוציולוגית אינה אלא אופק רחב, פתוח ומשחרר על פני חייו של אדם. הסוציולוג, במיטבו, הוא איש שיש לו חושים לארצות אחרות, הפתוח בפנימיותו לעשרן הבלתי־נדלה של אפשרויות־האדם והנושא עיניו לאפקים חדשים ולעולמות חדשים בעלי משמעות אנושית."² "בחתירתו להבנה, עושה

1 ברגר, פטר (1970). הזמנה לפגישה עם הסוציולוגיה (ע' 29). תל־אביב: עם עובד, ספריית אופקים.

2 שם, ע' 60.

הסוציולוג את דרכו בעולם של בני-אדם בלא התחשבות בקווי-התחום הרגילים.³ זהו ה"אני מאמין" הסוציולוגי שלי, שאותו אני מביאה עימי גם לעריכת העיתון. המאמרים שיגיעו לשולחן המערכת, היושרה האינטלקטואלית שתנחה את הקוראים-המומחים בשיפוט העבודות הנשלחות אליהם, והפתיחות שלי ושל חברי המערכת לנושאים, לשיטות מחקר, לגישות תיאורטיות ולסוגיות שיעלו לדיון, הרהור וערעור – כל אלה, כך אני מקווה, יאפשרו לסוציולוגיה הישראלית לבסס את מעמדו בקהיליה המדעית, בחברה, ולא פחות מכך בעולם ההומניסטי.

עיתון מדעי אינו יכול – ואינו צריך – להיות תחליף לעיתונות-השעה, אך אסור לו גם להתעלם מהנעשה סביבו. הגיליון האחרון שערך ליאון שלף עסק בפיוס. כבר בעת פרסום הגיליון נראה כי הפיוס הולך ומתרחק. הגיליון הנוכחי יצא לאור כשהדי היריות והפיגועים מהדהדים עדיין והפיוס נראה רחוק מתמיד. תגובתו של יוחנן פרס למאמרו של נדום רוחאנא על זהות וכוח במקרה הישראלי-הפלסטיני, ותשובתו של נדום רוחאנא, חוזרים ומחברים אותנו, הקוראים, אל אירועי הימים. אך הם גם מעודדים אותנו, כקהיליית חוקרים, להגיב ולנהל דיון אקדמי מתמשך על-גבי במה זו. המערכת תעודד דיונים שיתפתחו סביב עבודות שהתפרסמו בבמה זו, ותקבל בברכה מאמרים שיעסקו בדרכים השונות למחקר ולמישוג של תופעות העומדות במרכז הבעיות ו/או המחקר של החברה הישראלית.

ברוח המחויבות לרלוונטיות הכפולה – לשיטת הסוציולוגיה-המחקר ולאירועים המיידיים – מביא מדור הדיון שבחוברת זו דיאלוג בין תמר אלאור ויהודה שנהב בסוגיה של אופני הוראה וקישורים לעולם המציאות והדמיון הסוציולוגי, תוך שהם נסמכים על קריאה ביקורתית של ספרו של ז'וזף סאראמאגו על העיוורון (הספרייה החדשה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2000), ועל ניתוח הפיגוע והקריסה של מגדלי התאומים בניו-יורק בספטמבר 2001. יש בדיאלוג לא רק עושר של רעיונות והצעות לסדר-היום הסוציולוגי, אלא גם הצעה לדרכי כתיבה חדשות ולארגון שיח בקנון הכתיבה. אני רואה בבמת הדיון במה פתוחה לכל, תרתי משמע: מבחינת כותבים ונושאים.

לבסוף, בחוברת הנוכחית, לצד חוקרים ותיקים כליאון שלף, ינון כהן ויחזקאל דר, כלולים שלושה מאמרים של חוקרים צעירים – גרסיאלה טרכטנברג, עמית קמה וסיגל גולדין – התורמים מפרי עבודות הדוקטורט שלהם. אני מבקשת לראות בצעירים אלה סמני דרך, ולהפנות קריאה מיוחדת אל החוקרים הצעירים לראות בסוציולוגיה הישראלית במה שבה יוכלו להציג מאמרים המבוססים על עבודות סמינריות מצטיינות ועבודות מ"א, וכמובן על פירות המחקר של עבודות הדוקטורט. אין לי כל ספק שהחוקרים הצעירים הינם חוליה חשובה בבניית הסוציולוגיה הישראלית. אנו, מציננו, נדאג להבטחת הרמה של כתב-העת כדי שהפרסומים בו יהוו חלק מוכר ומוערך בהליכי הקידום של החוקרים הצעירים, כמו גם של הוותיקים.

חנה הרצוג, עורכת